

KÖZÉPISKOLA-VÁLASZTÁS SZEMPONTJAINAK VIZSGÁLATA FENNTARTÓK, NÉMETET ÉS ANGOLT TANULÓK, VALAMINT TANÍTÓK VÉLEMÉNYE ALAPJÁN

Sebestyén Krisztina

Gál Ferenc Egyetem, Pedagógiai Kar

Absztrakt

Egy oktatási intézmény népszerűségét, teljesítményét az intézmény különböző jellemzői határozzák meg, például az intézmény által kínált oktatási lehetőségek, az oda bekerülő tanulók teljesítménye, versenyeztetési, tehetséggondozási, illetve felzárkóztatási tevékenységek. Mindezek a jellemzők a következő években hatással vannak arra, hogy kik és miért választják az adott intézményt, ezért érdemes megvizsgálni, hogy milyen iskolaválasztást befolyásoló tényezők alapján választják a diákok az adott oktatási intézményt. A tanárok szemszögéből azért lehet fontos az ilyen irányú vizsgálat, hogy megismerjük az általuk tanítandó diákok bázisát, motivációit.

Tanulmányunkban ezek alapján a „Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2018-2019” című kutatás tanulói (890 fő), illetve tanári (100 fő) adatbázisa segítségével azt vizsgáljuk, hogy milyen középiskola-választási tényezők befolyásolták az adott intézményben való továbbtanulást. A tanulói eredményeket összehasonlítjuk a tanári válaszokkal, hogy megtudjuk, mennyire ismerik a tanulóikat ebből a szempontból. Az adatok vizsgálatát SPSS programmal végeztük, amely segítségével két- és háromdimenziós variancia-analízist készítettünk. Ezekhez az alábbi változókat vontuk be: tanított/tanult idegen nyelv, az intézmény fenntartója, valamint ötfokú Likert-skálán értékelt, középiskola-választásra vonatkozó állítások.

Tanulmányunkban az alábbi három hipotézist vizsgáljuk meg. (1) A nyelvtanárok válaszai megegyeznek a tanulókéval, vagyis ismerik a középiskola-választás háttérrokkait. (2) Az eltérő idegen nyelvet tanulók, illetve tanítók válaszai idegen nyelvenként különböznek egymástól. (3) Fenntartónként eltérő, hogy milyen tényezők befolyásolták a tanulók középiskola-választását. Eredményeink szerint az első hipotézis nem igazolódott, a második és a harmadik igen, és összességében a tanárok válaszai között kevesebb szignifikáns összefüggést találtunk, mint a tanulóknál.

Kulcsszavak: német, angol, fenntartó, középiskola-választás

ANALYSIS OF THE ASPECTS OF SECONDARY SCHOOL SELECTION BASED ON THE OPINIONS OF MAINTAINERS, STUDENTS LEARNING GERMAN AND ENGLISH, AND TEACHERS

Krisztina Sebestyén

Gál Ferenc University, Faculty of Pedagogy

Abstract

The popularity and achievement of an educational institution is determined by its various characteristics, for example the institutional educational opportunities, the students' achievement, competition, talent development and catch-up activities. All of these characteristics have an impact on who and why chooses a particular institution in the following years. So, it is worthwhile to examine the influence factors of the school choice, based on which students choose the given educational institution. From the teacher's point of view, this type of research is important to get to know the base and motivations of the students they teach.

In our study, we use the database of students (890 people) and teachers (100 people) in the research „Learning and teaching German in Hajdú-Bihar and Szabolcs-Szatmár-Bereg Counties 2018-2019”. We examine what secondary school selection factors influenced further studies in the given institution. The results are compared with the teachers' responses to see how well they know their students from this viewpoint. The data was analyzed with SPSS program, with which we created two- and three-dimensional variance analyses. The following variables were included: taught/learned foreign language, the maintainer of the institution, and variables of the secondary school choice, which were evaluated on a five-point Likert scale.

In our study, we examine the following three hypotheses. (1) The answers of the language teachers are the same as their students, so they know the background of the secondary school choice. (2) The students' and teachers' answers of different foreign languages differ from one another for each foreign language. (3) The influence factors of secondary school choice differ from one maintainer to another. According to our results, the first hypothesis was not confirmed, the second and third were confirmed. We found less significant correlation between the teachers' answers than in the case of the students'.

Keywords: German, English, maintainer, secondary school choice

BEVEZETÉS

A tanulók oktatási intézményválasztása, legyen az köz- vagy felsőoktatási intézmény, a hazai és a nemzetközi szakirodalmat tekintve is kutatott téma (például Denzler & Wolter 2010; Fekete et al., 2016; Schultz 1998; Zolnay, 2018). Az azonban ritka, hogy a tanári válaszokat megvizsgálják ebben a témában, pedig a legmegfelelőbb oktatás biztosításához lényeges, hogy az intézményekben dolgozó pedagógusok, oktatók is tudják, hogy milyen a tanulói bázisuk (Andor & Liskó, 1999). Ezért a tanulmányunkban a tanulói válaszok mellett a tanári válaszokat is elemezzük a diákok középiskola-választásával kapcsolatban.

SZAKIRODALMI HÁTTÉR

Általában az intézményválasztást, így a középiskola-választást is, egyéni, szocio-kulturális, környezeti és intézményi tényezők is meghatározzák. Az egyéni tényezők-höz tartozik például, hogy mennyire van már a tanulónak meghatározott jövőképe, terve, a középiskolában megszerezhető végzettségével kapcsolatban, vagy az iskola-választást a legkönnyebb elvégezhetőség határozza meg (Sebestyén, 2023). Az egyéni jellemzőkhöz tartozik az is, hogy tipikus vagy atipikus fejlődésmenetű a tanuló, mert az utóbbi csoportba tartozók általában alacsonyabb célokat tűznek ki maguk elé (Hegedűs & Sebestyén, 2023), ami befolyásolja az intézményválasztásukat is. Ha a jövőbeli tervek között felsőoktatási továbbtanulás szerepel, akkor olyan középiskolát érdemes választani, hogy minél nagyobb mértékben segítse a bejutást, mert ez eltérő nehézségű lehet attól függően, hogy hol tervez az egyén továbbtanulni. Például a budapesti egyetemek vonzáskörzete az egész országra kiterjed, feltételezhetően ezekbe nehezebb bejutni a több jelentkező miatt. A vidéki nagy egyetemek – Debreceni Egyetem, Pécsi Tudományegyetem és Szegedi Tudományegyetem – vonzáskörzete kisebb, jellemzően regionális szintű, de a három közül a Debreceni Egyetem tudja a legkevésbé megtartani a középiskolásokat a budapesti egyetemekkel szemben (Hegedűs, 2014). Tehát ha például budapesti továbbtanulás a cél, akkor érdemes egy magasabb színvonalú képzést nyújtó középiskolát választani, hogy könnyebb legyen később a felsőoktatásba való bejutás.

Az intézményválasztást meghatározza a tanuló társadalmi háttere, mert az iskolázottabb szülők gyermekei általában jobb jellemzőkkel bíró intézményeket, gimnáziumot választanak a gyermekeinknek, míg az iskolázatlanabb szülők gyermekei inkább a szakmát (is) adó képzéseket választják (Blossfeld, 2019; Hegedűs & Sebestyén, 2019). A jobb társadalmi hátterű családok előnyben részesítik a valamilyen szempontból különleges, például egyházi fenntartású vagy tagozatos intézményeket (Garami, 2020; Hegedűs, 2016b). A szülők által biztosított anyagi háttér szintén több intézményválasztási tényezőre hatással van. Egyrészt például a jobb anyagi háttérrel rendelkező tanulók megengedhetik maguknak, hogy akár a lakóhelyüktől távolabbi intézményt válasszanak (Zolnay, 2018), másrészt részt tudnak venni fizetett különórákon, ame-

lyek például többlettudáshoz juthatnak (Blossfeld et al., 2019). A rosszabb anyagi háttérű tanulók számára fontos lehet a lakóhelyhez minél közelebbi intézmény választásán túl, hogy van-e ösztöndíjprogram vagy más támogatási rendszer, amelyet igénybe vehetnek, továbbá milyen extracurriculáris tevékenységek – tehetséggon- dozás, felzárkóztatás – nyújt az intézmény, amelyeket a tanulók az iskola keretén belül térítésmentesen igénybe vehetnek (Híves, 2015; Óhid, 2016).

A társadalmi-gazdasági környezet, a területi adottságok befolyásolják, hogy egy adott térségben milyen iskolahálózat működik, amibe beletartozik a képzési szint, képzéstípus, kínált ismeretek. Például jelentős turizmussal rendelkező régióban elő- nyös, ha megjelenik az intézményeknél is magasabb színvonalú nyelvtanítás és több- féle idegen nyelv kínálata (Híves, 2015), de jellemző tendencia az is, hogy a jelentkezők a gimnáziumokat egyre inkább előnyben részesítik a szakmát adó intézményekhez képest (Hermann & Varga, 2019). Az adott területegységen található intézmények hatással vannak az intézményválasztásra a tekintetben is, hogy a tanuló számára a társadalmi háttere és az intézménykínálat alapján mi az elérhető (Hegedűs, 2016a; Híves, 2015; Pusztai, 2004, Zolnay, 2018).

Az intézményválasztást meghatározzák az iskola jellemzői is: milyen fenntartású, milyen minőségű képzést nyújt a tanulói számára. Többségében a jobb társadalmi háttérű tanulók járnak egyházi intézményekbe, mert egy korábbi kutatás szerint itt a diplomás szülők aránya magasabb, mint az állami fenntartású intézményeknél (Her- mann & Varga, 2016). A szakemberek egy része úgy gondolja, hogy az egyházi in- tézmények sajátos miliójuk és hozzáadott értékük miatt tudnak jobb eredményeket elérni a tanulóikkal, míg mások szerint gyakran alkalmaznak felvételi elbeszélgetést, ami tulajdonképpen szelekciós mechanizmusként is működik, és a jobb társadalmi háttér magasabb tanulói teljesítmények elérésére is lehetőséget ad. Azok a rosszabb társadalmi háttérű tanulók, akik be tudnak jutni egyházi középiskolákba, könnyeb- ben bejutnak a felsőoktatási intézményekbe is, mert a társaik tanulói teljesítménye őket is jobb eredmények elérésére motiválja (Hegedűs, 2020; Pusztai, 2009).

Egy jobb jellemzőkkel – például tárgyi feltételek, a tanári kar állandósága – ren- delkező iskola magasabb színvonalú oktatást tud nyújtani, ezáltal jobban tudja moti- válni a tanulóit, és magasabb tanulói teljesítményeket tud elérni. Ennek eredménye- képpen könnyebb ezekből az intézményekből könnyebb bekerülni a felsőoktatásba vagy a munkaerőpiacon keresettebb szakmát szerezni, ami vonzó lehet a jelentkezők számára. Rosszabb tárgyi feltételek, gyakran cserélődő tanári kar mellett az oktatás minősége is gyengébb lehet, a gyermekek tanulási motivációja és ezzel együtt a telje- sítiménye alacsonyabb lesz, ami a jelentkezők számára is negatív üzenetet hordozhat (Hegedűs, 2020; Sebestyén, 2023).

A középfokú intézményválasztást befolyásolják a korábbi tanulmányok is, ide tarto- zik például az általános iskolában tanult idegen nyelv, mert a diákok nem szeretnék a már nyelvtanulással töltött idejüket elvesztegetni, és egy másik idegen nyelvet előről kezdeni. Korábbi kutatások szerint a tanulók között 10% alatti azoknak a diákoknak

az aránya, akik nem folytatták a középiskolában az általános iskolai tanulmányaik során elkezdett idegen nyelvet (Albert, 2018; Sebestyén, 2023).

ADATBÁZISOK ÉS MÓDSZEREK

Tanulmányunkban a „Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében” című kérdőíves kutatásunk adatbázisait elemezzük, amelyek adatfelvétele papíralapon zajlott a 2018/2019-es tanévben. A kutatásban 11. évfolyamos, németet és/vagy angolt tanuló gimnazisták, valamint szakgimnazisták (890 fő), és a német-, illetve angoltanáraik (100 fő) vettek részt. A két megyéből összesen 18 intézményből kerültek be válaszadók a tanulói, illetve tanári adatbázisba, amely intézményeket négy fenntartói kategóriába lehet sorolni: tankerületi (211 tanuló, 33 tanár), egyházi (183 tanuló, 23 tanár), szakképzési centrumi (427 tanuló, 34 tanár) és egyéb (61 tanuló, 10 tanár). Jelen tanulmányunkban bemutatott elemzésekhez a fenntartói változó mellett még további változókat is bevontunk. A tanulói adatbázisból a tanult idegen nyelvekre vonatkozót, amely szerint csak németet 157 fő, csak angolt 337 fő, míg németet és angolt is 396 fő tanult az adatfelvétel idején. A tanári adatbázisból még a tanított idegen nyelvre vonatkozó változót használtuk, amelyben 43 némettanár és 57 angoltanár válasza található. Az adatok elemzése SPSS programmal történt, amelyben két- és háromdimenziós varianciaanalízist használtunk a középiskola-választási változók bevonásával. Ezeket a válaszadók ötfokú Likert-skálán értékelték, és a tanulói, illetve a tanári kérdőívben egyformán megtalálhatók voltak.

EREDMÉNYEK ISMERTETÉSE

Először a tanulói adatbázisban vizsgáltuk meg az intézmény fenntartója szerint a középiskola-választási szempontokat (1. táblázat). A tankerületi intézményekben a magas színvonalú oktatás (4,04), a felsőoktatásba való könnyű bejutás (3,97) és az iskolai tehetséggondozás, versenyeztetés lehetősége (3,55) volt fontos. Ugyan a német (1,74) és az angol (2,08) csak ebben az intézményben való tanulhatósága ennél a fenntartónál a legmagasabb, viszont ezek az értékek egy ötfokú Likert-skálán alacsonynak mondhatók, ezért ezek vélhetően nem játszottak döntő szerepet a válaszadók középiskola-választásában. Az egyházi intézményekbe járóknál a mindennapi könnyű bejárás (3,78) az iskola könnyű elvégezhetősége (3,29), a rászoruló tanulók támogatása (3,13), az intézmény lakóhelyhez való közelsége (2,99), valamint a gyengébben teljesítők felzárkóztatása (2,97) befolyásolhatta az intézmény kiválasztását. Itt a legmagasabb az értéke a kollégiumi lakhatásra (2,26) vonatkozó változónak is, de ez egyrészt alacsony érték egy ötfokú Likert-skálán, másrészt nem mutat szignifikáns különbséget a többi fenntartónál tanulók átlagához képest. A szakképzési centrumba járóknál az intézményben megszerezhető szakképzettség munkaerőpiaci keresettsége (3,97) mutatja a legmagasabb átlagot, amelynek hátterében az áll, hogy az ide járó

diákok szakgimnáziumi képzésben¹ vettek részt. Az egyéb fenntartású intézménybe járónál egyik változó sem mutatja a legmagasabb értékeket, viszont az esetek felében a legalacsonyabb átlagok náluk találhatóak. Ennek a háttérében húzódó okok megállapításához további vizsgálatok lennének szükségesek, amelyek azonban túlmutatnak a jelenlegi vizsgálatunkon.

1. táblázat

A tanulók középiskola-választási szempontjai fenntartónként

Az iskola fenntartója		Legközelebbi intézmény**	A mindennapi bejárás könnyű**	Kollégiumi lakhatás	Német tagozat csak itt***	Angol tagozat csak itt***	Magas színvonalú oktatás***	A felsőoktatásba való bejutás könnyű***	Keresett szakképzettség***	Rászoruló tanulók támogatása***	Tehetséggondozás, versenyeztetés fontos ***	A gyengébben teljesítők felzárkóztatása**	Ezt az iskolát könnyű elvégezni***
Tankerület	Átlag	2,86	3,51	2,11	1,74	2,08	4,04	3,97	2,15	2,55	3,55	2,62	2,64
	Fő	208	209	197	199	198	203	204	201	206	199	197	198
Egyház	Átlag	2,99	3,78	2,26	1,36	1,64	3,08	3,28	2,99	3,13	3,38	2,97	3,29
	Fő	179	177	151	172	169	169	170	172	171	176	172	173
Szakképzési centrum	Átlag	2,29	3,37	2,05	1,27	1,28	3,11	3,24	3,97	2,57	2,94	2,59	2,78
	Fő	413	414	393	402	404	399	395	409	396	395	403	403
Egyéb	Átlag	2,46	3,33	1,91	1,36	1,63	3,14	3,51	2,13	2,54	3,18	2,75	3,32
	Fő	61	60	58	59	59	59	59	60	56	60	60	57
Összesen	Átlag	2,59	3,48	2,09	1,41	1,57	3,33	3,45	3,20	2,68	3,20	2,69	2,89
	Fő	861	860	799	832	830	830	828	842	829	830	832	831

Forrás: Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében – Tanulói adatbázis, 2018-2019 (saját szerkesztés)

(n=831; *** $p \leq 0,001$; ** $0,001 < p \leq 0,010$; * $0,010 < p \leq 0,050$; oszloponként a legmagasabb érték kiemelve)

A 2. táblázatban a tanárok válaszátlagai láthatók, amelyek között kevesebb és gyengébb szignifikáns különbségek fedezhetők fel a tanulók válaszához képest. Ennek oka lehet, hogy a tanári adatbázisba az adatfelvétel jellegéből adódóan jelentősebb kevesebb válasz került be. A tankerületi intézményekben tanító nyelvtanárok válaszaiban – más értékekkel ugyan – de szinte ugyanazok az állítások mutatják a legmagasabb átlagokat a többi fenntartóhoz képest, mint, ami a tanulói válasznál is látható volt: magas színvonalú oktatás (4,48), felsőoktatásba való könnyű bejutás (4,50), iskolában zajló tehetséggondozás, versenyeztetés (4,69). Szintén alacsonyabb értékekkel meje-

¹ Az adatfelvétel idején ez a képzéstípus érettségis és szakmát is biztosított a tanulóknak, jelenleg technikai képzésnek nevezik.

lenik még a német (2,13), illetve angol (2,13) nyelvtanulás lehetősége az intézményben, de ez nem mutat szignifikáns eltérést a fenntartók szerint. Különbség, hogy a tankerületi intézményekben tanítók értékelték a legmagasabbra, hogy a tanulók a gyengébben teljesítők felzárkóztatása (4,19), valamint a rászoruló tanulók támogatása (3,90) miatt választották az intézményüket. Ezt a két változót az egyházi középiskolások értékelték a legmagasabbra az előző táblázatban. Az egyházi intézményekben dolgozó nyelvtanárok válaszátlagai a legnagyobbak a mindennapi bejárás egyszerűsége (3,55) és a középiskola lakóhelyhez való közelségére (3,13) vonatkozó állításoknál. A tendencia megegyezik a tanulói válaszokkal, de a tanárok válaszai kevésbé vagy egyáltalán nem mutatnak szignifikáns eltérést fenntartók szerint. A szakképzési centrumokban dolgozók – a tanulókhoz hasonlóan – legmagasabbra értékelték a munkaerőpiacon keresett szakképzettség (4,07) megszerzését. Továbbá a tanárok válaszai a legmagasabbak a kollégiumi lakhatásra vonatkozóan is (3,28), bár egyik fenntartónál sem szignifikáns a különbség, és nem egyezik meg a tanulói válaszokkal sem. Az egyéb fenntartású intézményekben tanítóknál a legmagasabb az átlag arra vonatkozóan, hogy ezt a középiskolát könnyű elvégezni (3,00). Ez a válasz eltér a tanulókétól, viszont a tanároknál nem szignifikáns a különbség a válaszok között.

2. táblázat

A tanárok véleménye a tanulói középiskola-választásról fenntartónként

Az iskola fenntartója		Legközelebbi intézmény*	A mindennapi bejárás könnyű	Kollégiumi lakhatás	Német tagozat csak itt	Angol tagozat csak itt	Magas színvonalú oktatás***	A felsőoktatásba való bejutás könnyű***	Keresett szakképzettség**	Rászoruló tanulók támogatása	Tehetség gondozás, versenyreztetés fontos ***	A gyengébben teljesítők felzárkóztatása*	Ezt az iskolát könnyű elvégezni
Tankerület	Átlag	2,55	3,00	2,90	2,13	2,13	4,48	4,50	3,19	3,90	4,69	4,19	2,42
	Fő	31	30	31	31	31	31	30	31	30	32	32	31
Egyház	Átlag	3,13	3,55	3,04	1,65	2,04	3,39	3,81	2,89	3,83	4,00	3,96	2,95
	Fő	23	22	23	23	23	23	21	19	23	21	23	21
Szakképzési centrum	Átlag	2,76	3,41	3,28	1,47	1,66	3,25	3,00	4,07	3,45	3,62	3,60	2,85
	Fő	33	32	32	32	32	32	31	30	31	29	30	33
Egyéb	Átlag	1,70	3,00	2,44	1,56	1,75	4,00	3,90	2,89	3,60	4,10	4,00	3,00
	Fő	10	10	9	9	8	10	10	9	10	10	10	10
Összesen	Átlag	2,67	3,27	3,02	1,74	1,91	3,76	3,77	3,39	3,70	4,13	3,93	2,75
	Fő	97	94	95	95	94	96	92	89	94	92	95	95

Forrás: Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében – Tanári adatbázis, 2018-2019 (saját szerkesztés)

(n=95; *** $p \leq 0,001$; ** $0,001 < p \leq 0,010$; * $0,010 < p \leq 0,050$; oszloponként a legmagasabb érték kiemelve)

A következőkben kíváncsiak voltunk arra, hogy a fenntartói különbségeken belül az idegen nyelvek bevonásával milyen középiskola-választási eltéréseket tapasztalunk (3. táblázat). A tankerületi és az egyéb fenntartású intézményekben szinte minden esetben az angolosok átlagai a legmagasabbak, az egyházi intézményekben a mindkét idegen nyelvet tanulóké, míg a szakképzési centrumoknál vegyes kép látható. A tankerületi és az egyéb fenntartású intézményekben az eredményeket a válaszadók aránytalan elemszám-megoszlása befolyásolhatja. Ugyanakkor érdemes megfigyelni, hogy a különböző idegen nyelv(ek)et tanulók az eltérő fenntartású intézményekben más-más középiskola-választási szempontokat vettek figyelembe. Az egyes fenntartóknál másképpen oszlanak meg a csak németet, csak angolt, illetve mindkét idegen nyelvet tanulók (Sebestyén 2023), de ez nem magyarázza az eredményeket, mert a különböző nyelveket tanulók aránya nem a 3. táblázatban látható elemszámok arányával egyezik meg. A háttérokok feltárása további vizsgálatokat igényel, de ez túlmutat a jelenlegi vizsgálatunkon.

3. táblázat

A tanulók középiskola-választási szempontjai fenntartónként és tanult idegen nyelvenként

Az iskola fenntartója	Tanult idegen nyelv		Legközelebbi intézmény***	A mindennapi bejárás könnyű*	Kollégiumi lakhatás	Német tagozat csak itt***	Angol tagozat csak itt***	Magas színvonalú oktatás***	A felsőoktatásba való bejutás könnyű***	Keresett szakképzettség***	Rászoruló tanulók támogatása***	Tehetség gondozás, versenyeztetés fontos ***	A gyengébben teljesítők felzárkóztatása**	Ezt az iskolát könnyű elvégezni***
Tankerület	Német	Átlag	3,44	3,88	1,64	1,80	2,20	4,00	3,80	1,46	2,63	3,75	2,31	3,00
		Fő	16	16	14	15	15	16	15	13	16	16	16	13
	Angol	Átlag	4,20	4,00	1,40	1,80	3,40	4,40	4,00	2,60	3,00	4,50	2,50	3,75
		Fő	5	3	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4
	Mindkettő	Átlag	2,78	3,47	2,16	1,74	2,03	4,04	3,98	2,19	2,53	3,51	2,65	2,59
		Fő	187	190	178	179	178	182	184	183	185	179	177	181
	Egyház	Német	Átlag	2,42	3,82	2,27	1,18	1,25	2,80	2,83	3,00	2,73	3,36	3,42
		Fő	12	11	11	11	12	10	12	12	11	11	12	11
	Angol	Átlag	2,64	3,58	2,22	1,24	1,52	2,97	3,22	3,00	3,17	3,20	2,86	3,16
		Fő	64	64	58	59	58	60	58	59	59	61	57	58
		Mindkettő	Átlag	3,27	3,90	2,29	1,45	1,77	3,17	3,36	2,99	3,15	3,49	2,97

		Fő	103	102	82	102	99	99	100	101	101	104	103	104
Szak- képzési centrum	Német	Átlag	2,09	3,35	2,17	1,46	1,25	3,26	3,24	4,00	2,40	2,75	2,42	2,60
		Fő	124	122	119	119	120	118	117	118	118	117	120	120
	Angol	Átlag	2,44	3,40	1,96	1,15	1,30	2,91	3,17	3,91	2,69	3,01	2,68	2,93
		Fő	252	256	238	247	248	246	243	253	243	242	245	246
	Mind- kettő	Átlag	2,00	3,19	2,25	1,44	1,25	3,97	3,71	4,29	2,34	3,11	2,61	2,35
		Fő	37	36	36	36	36	35	35	38	35	36	38	37
Egyéb	Német	Átlag	1,00	1,00	1,00	–	–	–	4,00	3,00	5,00	–	–	–
		Fő	1	1	1	–	–	–	1	1	1	–	–	–
	Angol	Átlag	4,00	4,00	1,00	1,50	1,50	4,50	4,00	2,00	3,00	4,00	4,00	2,50
		Fő	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Mind- kettő	Átlag	2,43	3,35	1,96	1,35	1,63	3,09	3,48	2,12	2,47	3,16	2,71	3,35
		Fő	58	57	55	57	57	57	56	57	53	58	58	55

Forrás: Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében – Tanulói adatbázis, 2018-2019 (saját szerkesztés)

($n=831$; *** $p \leq 0,001$; ** $0,001 < p \leq 0,010$; * $0,010 < p \leq 0,050$; fenntartónként a legmagasabb érték kiemelve)

Végül a 4. táblázatban a tanárok válaszait mutatjuk be fenntartónként, valamint tanított idegen nyelvenként. A tanárok válaszai eltérnek a tanulókétól abban, hogy a tankerületi, az egyházi, valamint a szakképzési centrumi középiskolákban tanító némettanárok több állítást értékelték magasabbra a tanulók középiskola-választásával kapcsolatban, míg az egyéb fenntartású intézményekben ez az angoltanárokra igaz. Az adatbázisokon már több vizsgálatot is futtatunk, és érdekes különbség, hogy míg a tanulóiban általában az angolosok értékei magasabbak, addig a tanári adatbázisban a németet tanítóké (Sebestyén, 2023). A különbség hátterét eddig még nem sikerült feltárnunk, viszont a jelenség megmagyarázza a 4. táblázatban látottakat. A tanárok értékeléseiből úgy tűnik, mintha a tanulók középiskola-választását a tankerületi, a szakképzési centrumi és egyéb fenntartású intézményt választóknál inkább az iskola színvonala és az ebből fakadó továbbtanulási lehetőségek határoznák meg. Az egyházi intézményekben tanítók véleménye szerint a tanulók választását inkább a szocio-kulturális környezettel összefüggő tényezők határozzák meg.

4. táblázat

A tanárok véleménye a tanulók középiskola-választási szempontjairól fenntartónként és tanult idegen nyelvenként

Az iskola fenn-tartója	Tanított idegen nyelv		Legközelebbi intézmény*	A mindennapi bejárás könnyű	Kollégiumi lakhatás	Német tagozat csak itt	Angol tagozat csak itt	Magas színvonalú oktatás***	A felsőoktatásba való bejutás könnyű***	Keresett szakképzettség**	Rászoruló tanulók támogatása	Tehetséggondozás, versenyeztetés fontos ***	A gyengébben teljesítők felzárkóztatása*	Ezt az iskolát könnyű elvégezni
Tankerület	Német	Átlag	2,38	2,83	3,23	2,15	2,23	4,54	4,58	3,31	4,31	4,71	4,29	2,31
		Fő	13	12	13	13	13	13	12	13	13	14	14	13
	Angol	Átlag	2,67	3,11	2,67	2,11	2,06	4,44	4,44	3,11	3,59	4,67	4,11	2,50
		Fő	18	18	18	18	18	18	18	17	18	18	18	18
Egyház	Német	Átlag	3,00	3,56	2,70	1,70	1,80	3,30	3,75	3,11	4,00	4,00	4,10	2,80
		Fő	10	9	10	10	10	10	8	9	10	9	10	10
	Angol	Átlag	3,23	3,54	3,31	1,62	2,23	3,46	3,85	2,70	3,69	4,00	3,85	3,09
		Fő	13	13	13	13	13	13	13	10	13	12	13	11
Szak-képzési centrum	Német	Átlag	2,46	3,83	3,54	1,38	1,54	3,42	3,25	4,25	3,85	3,92	3,82	3,15
		Fő	13	12	13	13	13	12	12	12	13	12	11	13
	Angol	Átlag	2,95	3,15	3,11	1,53	1,74	3,15	2,84	3,94	3,17	3,41	3,47	2,65
		Fő	20	20	19	19	19	20	19	18	18	17	19	20
Egyéb	Német	Átlag	2,00	3,17	2,00	1,33	1,40	3,83	3,67	2,20	3,50	3,83	3,67	2,67
		Fő	6	6	5	6	5	6	6	5	6	6	6	6
	Angol	Átlag	1,25	2,75	3,00	2,00	2,33	4,25	4,25	3,75	3,75	4,50	4,50	3,50
		Fő	4	4	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4

Forrás: Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében – Tanári adatbázis, 2018-2019 (saját szerkesztés)

(n=95; *** $p \leq 0,001$; ** $0,001 < p \leq 0,010$; * $0,010 < p \leq 0,050$; fenntartónként a legmagasabb érték kiemelve)

ÖSSZEZÉS

Tanulmányunkban a középiskola-választás tényezőinek vizsgálatát tűztük ki célul fenntartónként, valamint tanult/tanított idegen nyelvenként. Eredményeink szerint az első hipotézis nem igazolódott, mert a tanulók és a nyelvtanáraik válaszai nem egyeznek meg teljes mértékben. Véleményünk szerint érdemes lenne a középiskola-választással kapcsolatos információkat gyűjteni a tanulóktól, mert ezek segítséget jelenthetnének az intézmény hatékonyabb beiskolázásában, az igényeknek megfelelőbb képzések indításában, a (nyelv)tanárok számára pedig segítséget jelenthet a tanórák tervezésében, például a feldolgozandó témák kiválasztásában, a tanulók motiválásában.

A második hipotézis igazolódott, mert a nyelvtanulók és a nyelvtanárok válaszai különböznek egymástól, nemcsak a középiskola-választási tényezőket tekintve, hanem fenntartónként is, továbbá a tanulóknál általában az angolt (is) tanulók válaszai magasabbak, míg a tanároknál a németet tanítóké. A harmadik hipotézis szintén igazolódott, mert az 1. és 2. táblázatban azt láthattuk, hogy a tankerületi intézményekben járóknál elsősorban a képzés minősége a felsőoktatásba való bejutás volt fontos, az egyházi intézményeknél az anyagi vonatkozású tényezők domináltak, míg a szakképzési centrumokban egyértelműen a megszerezhető szakma munkaerőpiaci keresettsége határozta meg a választást. Az egyéb fenntartású intézményekben a tanulók választását inkább a kevés erőfeszítés szükségessége jellemezte – közel a lakóhelyhez, a középiskola könnyű elvégzése és egyszerű bejutás a felsőoktatásba –, míg a tanárok szerint az intézményükben zajló képzés színvonala volt meghatározó tényező a diákjaik számára.

Kapcsolattartó szerző:

Sebestyén Krisztina
Gál Ferenc Egyetem
Pedagógiai Kar
5540 Szarvas
Szabadság út 4.
kriszti.se@gmail.com

Corresponding author:

Krisztina Sebestyén
Faculty of Pedagogy
Gál Ferenc University
Szabadság street 4.
5540 Szarvas, Hungary
kriszti.se@gmail.com

Hivatkozás: Sebestyén, K. (2023). Középiskola-választás szempontjainak vizsgálata fenntartók, németet és angolt tanulók, valamint tanítók véleménye alapján. *Deliberationes*, 16(2), 129–141.

IRODALOMJEGYZÉK

- Albert, Á., Tankó, Gy., & Piniel, K. (2018). A tanulók válaszai a 11. évfolyamon. In E. Öveges & K. Csizér (Eds.), *Vizsgálat a köznevelésben folyó idegennyelv-oktatás kereteiről és hatékonyságáról. Kutatási jelentés.* (pp. 90–160). https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/nyelvoktatas_kutatasi_jelentes_2018.pdf (Letöltés: 2023.11.08.)
- Andor, M., & Liskó, I. (1999). *Iskolaválasztás és mobilitás.* Iskolakultúra.
- Blossfeld, H.-P., Blossfeld, G. J., & Blossfeld, P. N. (2019). Soziale Ungleichheiten und Bildungsentscheidungen im Lebenslauf. Die Perspektive der Bildungssoziologie. *Journal for Educational Research Online/Journal für Bildungsforschung Online*, 11(1), 16–30. <https://doi.org/10.25656/01:16785>
- Denzler, S., & Wolter, S. C. (2010). *Wenn das Nächstgelegene die erste Wahl ist. Der Einfluss der geographischen Mobilität der Studierenden auf die Hochschullandschaft Schweiz.* SKBF.

- Fekete, A., Hegedűs, R., & Sebestyén, K. (2016). First-year English and German Language Teacher Majors' Profile: From Where? Who? Why? and How? In I. Falus & J. Orgoványi-Gajdos (Eds.), *New Aspects in European Teacher Education*. (pp. 107–121). Líceum.
- Garami, E. (2020). A területi környezet egyenlőtlenségei. In G. Pusztai (Ed.), *Nevelésszociológia. Elméletek, közösségek, kontextusok*. (pp. 348–360). Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Hegedűs, R. (2014). Az egyetemek vonzó és kibocsátó hatása a DPR alapján. *Metszetek – Társadalomtudományi folyóirat*, 3(1), 202–215.
- Hegedűs, R. (2016a). A LeaRn index és a tanulói teljesítmény területi összefüggése. *Educatio*, 25(2), 268–277.
- Hegedűs, R. (2016b). Tizedik osztályos tanulók teljesítményének területi különbségei. *Iskolakultúra*, 26(12), 16–30. <https://doi.org/10.17543/ISKKULT.2016.12.16>
- Hegedűs, R. (2020). *Kompetenciák – hátrányok – térségek. Avagy honnan s hogyan jutnak el a hátrányos helyzetűek a felsőoktatásba?* Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Hegedűs, R., & Sebestyén, K. (2019). A case study about regional differences of Hungarian pupils' achievement. *Hungarian Educational Research Journal (HERJ)*, 9(1), 123–127.
- Hegedűs, R., & Sebestyén, K. (2023). Focus on 10th grade students with learning problems: What influences their achievements? *Hungarian Educational Research Journal (HERJ)*, 13(3), 385–404. <https://doi.org/10.1556/063.2022.00168>
- Hermann, Z., & Varga, J. (2016). Állami, önkormányzati, egyházi és alapítványi iskolák: részarányok, tanulói összetétel és tanulói teljesítmények. In T. Kolosi & I. Gy. Tóth (Eds.), *Társadalmi Riport 2016*. (pp. 311–333). TÁRKI Társadalomkutatási Intézet.
- Hermann, Z., & Varga, J. (2019). Jelentkezés és felvétel a középfokú oktatásba. In K. Fazekas, Csillag, M., Hermann, Z., & Scharle, Á. (Eds.), *Munkaerőpiaci tükör 2018*. (pp. 59–62). Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont.
- Híves, T. (2015). *Területi oktatáskutatás. Vizsgálatok az iskolázás területi folyamatairól*. PhD értekezés. Pécsi Tudományegyetem.
- Óhidy, A. (2016). *A halmozottan hátrányos helyzetből a diplomáig. Tíz roma és cigány nő története a magyar oktatási rendszerben*. Pécsi Tudományegyetem BTK NKI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék.
- Pusztai, G. (2004). *Iskola és közösség. Felekezeti középiskolások az ezredfordulón*. Gondolat.
- Pusztai, G. (2009). *A társadalmi tőke és az iskolai pályafutás. Új Mandátum*.
- Schultz, T. W. (1998). Beruházás az emberi tőkébe. In Gy. Lengyel & Z. Szántó (Eds.), *Tőkefajta. A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája*. (pp. 45–69.) Aula.
- Sebestyén, K. (2023). *Kik és miért tanulnak németet az érettségig adó képzésekben?* Debreceni Egyetemi Kiadó.

Zolnay, J. (2018). Commuting to segregation. The role of pupil commuting in a Hungarian city. Between school segregation and inequality. *Szociológiai Szemle*, 28(4), 133–151. <https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.2018.4.6>